

มติชน

Matchon
Circulation: 850,000
Ad Rate: 1,000

Section: First Section/กระแสรายวัน

วันที่: อังคาร 24 เมษายน 2555

ปีที่: 35

ฉบับที่: 12463

หน้า: 6(ล่างขวา)

Col.Inch: 124.58 Ad Value: 124,580

PRValue (x3): 373,740

ศิลปิน: ชาว-ดำ

หัวข้อข่าว: หมอกควันพิษภาคเหนือ และน้ำท่วมกรุงเทพฯ เป็นคนละเรื่องเดียวกัน

หมอกควันพิษภาคเหนือ และน้ำท่วมกรุงเทพฯ เป็นคนละเรื่องเดียวกัน

เมื่อถึงวันนี้สถานการณ์ปัญหาหมอกควันพิษจากการเผาป่าและทำลายเศษพืชในจังหวัดภาคเหนือตอนบนสำหรับปีนี้ก็ถือได้ว่าได้คลี่คลายลงแล้ว จากความช่วยเหลือของพายุฤดูร้อนในช่วงหลายวันที่ผ่านมา ประชาชนและผู้ประกอบการใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนบนซึ่งได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย แพร่ น่าน พะเยา ลำพูน ลำปาง เชียงใหม่ และตาก ต่างได้รับผลกระทบจากหมอกควันพิษโดยถ้วนหน้า

ในปีนี้นหมอกควันพิษได้เริ่มส่งปัญหารุนแรงตั้งแต่มิถุนายนถึงกันยายน โดยค่า PM10 หรือค่าปริมาณอนุภาคแขวนลอยในอากาศที่มีขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอนมีค่าสูงสุดที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีค่าสูงเกินกว่าค่ามาตรฐานของประเทศที่กำหนดไว้ที่ 120 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรถึงเกือบ 4 เท่า และมีจำนวนวันที่ค่า PM10 สูงกว่าค่ามาตรฐานอยู่ถึง 44 วัน รองลงมาคือ แม่ฮ่องสอน 33 วัน แพร่ 27 วัน พะเยา 27 วัน ลำปาง 26 วัน น่าน 25 วัน ลำพูน 22 วัน เชียงใหม่ 17 วัน และตาก 6 วัน ซึ่งจังหวัดตากเป็นจังหวัดน้องใหม่ที่เพิ่งมีการติดตั้งอุปกรณ์วัดคุณภาพอากาศโดยกรมควบคุมมลพิษในวันที่ 1 มีนาคมที่ผ่านมาเนื่อง

จังหวัดภาคเหนือตอนบนประสบปัญหาหมอกควันพิษอย่างนี้มาทุกปีมาจนเกือบสิบปีแล้ว จนกรมควบคุมมลพิษต้องติดตั้งอุปกรณ์ตรวจวัดค่าคุณภาพอากาศในทุกจังหวัดที่ได้กล่าวมา ยกเว้นในปี 2554 ที่ไม่มีปัญหาหมอกควันพิษเลยเนื่องจากมีพายุฤดูร้อนเข้าประเทศเร็วกว่าทุกปี

สาเหตุของการเกิดหมอกควันพิษในจังหวัดเหล่านี้ก็ได้แก่ การเผาป่าเพื่อหาของป่า (เห็ดถอบ ผักหวานป่า และไข่มดแดง) การเผาป่าเพื่อปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การเผาแนวกันไฟ การเผาพื้นที่รกร้างในที่ราบ และการเผาเศษพืชเหลือทิ้งจากการเกษตรกรรม (ฟางข้าว เศษข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และเศษใบไม้)

การเผาป่าและเศษพืชมักจะเริ่มในช่วงเดือนพฤศจิกายนและธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มมีการสีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และมีฟางข้าวเหลือจากการเก็บเกี่ยว อนุภาคขนาดเล็กที่เกิดจากการเผาจะแขวนลอยอยู่ในอากาศและไม่ยอมตกลงบนพื้นจากการที่มีขนาดที่เล็กมาก ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าวพื้นที่ภาคเหนือตอนบนมีอากาศที่หนาวเย็นและมีความกดอากาศสูงปกคลุม อนุภาคเหล่านี้จึงไม่สามารถลอยตัวขึ้นสูงและกระจัดกระจายไปในบรรยากาศได้ เมื่อมีการเผาป่าร่วมด้วยจึงเกิดการสะสมตัวของอนุภาคในอากาศมากขึ้นจนเกิดเป็นปัญหาหมอกควันพิษในช่วงเดือนกุมภาพันธ์และ มีนาคมของทุกปีดังกล่าว

อนุภาคหมอกควันจากการเผานี้ได้รับการยืนยันจากนักวิจัยหลายท่านที่เป็นคุณหมอคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มาหลายปีแล้วว่า มีความเป็นพิษเพราะประกอบด้วย

สารก่อมะเร็งฟิเออเอช หรือพาที และจากสถิติของคุณยู่ทะเบียนมะเร็งเชียงใหม่ข้อมูลปี 2550 พบว่า อุบัติการณ์ของมะเร็งปอดคือ 34.44 ต่อแสนประชากร ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของประเทศคือ 5.05 ต่อแสนประชากร

เท่ากับคนเชียงใหม่มีความเสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งปอดมากกว่าคนไทยทั่วไปถึงเกือบ 7 เท่า และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากความน่ากลัวของผลกระทบต่อสุขภาพจึงทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทยทยอยหายไปอย่างน่าตกใจ ส่งผลต่อเศรษฐกิจของผู้ประกอบการภาคบริการการท่องเที่ยวอย่างรุนแรง

จากข้อมูลปี 2551 ของสำนักส่งเสริมและพัฒนากเกษตรเขตที่ 6 เฉพาะพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนบนมีมากถึง 1.9 ล้านไร่ เมื่อรวมกับพื้นที่ปลูกข้าวในปี

อีก 3.4 ล้านไร่ ก็จะคิดเป็นปริมาณเศษพืชเหลือทิ้งทางการเกษตรไม่ต่ำกว่า 5 ล้านตัน ที่เกษตรกรจำเป็นต้องเผากำจัดทิ้งไปเพื่อให้มีพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกต่อไป

ปัญหาหมอกควันพิษที่เกิดขึ้นทุกปีได้สะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงบางประการในบ้านเมืองของเรา กล่าวคือ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแม้แต่ว่ารัฐบาล กระทรวง และกรมกอง ไม่เคยปรากฏว่าจะมีการดำเนินโครงการที่เป็นรูปธรรมชัดเจนล่วงหน้าที่จะเป็นการป้องกันก่อนปัญหาจะเกิดในแต่ละปี ไม่ปรากฏว่าจะมีการสร้างระบบและกลไกที่จะให้เกษตรกรเปลี่ยนเศษพืชให้เป็นประโยชน์ แทนการเผากำจัดทิ้ง ทั้งๆ ที่เป็นปัญหาใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อสุขภาพประชาชนและเศรษฐกิจในภูมิภาค มิให้เห็นบ้างก็เป็นเพียงการประชุมประจำสัปดาห์และการประกาศยุทธศาสตร์ของจังหวัด หรือการกำหนดให้เป็นวาระแห่งจังหวัด อาจมีหนังสือราชการกำชับผู้ใหญ่บ้านให้คอยดูแลลูกบ้านไม่ให้เผาบ้าง หรือการประกาศจะจับกุมผู้เผาทำลายป่าและเศษพืชเพราะผิดกฎหมาย

แต่เราก็ไม่เคยพบข่าวว่ามีการจับปรับผู้กระทำผิดแต่อย่างใด โดยไม่มีการกำกับตรวจสอบ และติดตามให้เป็นไปตามที่สั่งการแต่อย่างใด ดังนั้น การเผาจึงดำเนินไปเรื่อยๆ ทุกปี จนกลายเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านไปแล้ว

ความจริงแล้วเศษพืชเหลือทิ้งทางการเกษตรสามารถนำมาใช้ประโยชน์หรือเพิ่มมูลค่าได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นนำไปทำเป็นเชื้อเพลิงชีวมวลหรือนำไปทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญองค์ความรู้การนำประโยชน์กลับคืนนี้ไม่ได้ยากเกินความรู้ความสามารถของนักวิชาการแต่อย่างใด

ลองคิดดูเล่นๆ นะครับว่า หากรัฐบาลใส่ใจในปัญหานี้จริง สั่งการให้มีโครงการป้องกันล่วงหน้าโดยเตรียมงบประมาณสักเก้าร้อยล้านบาททุกปีเพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใน 9 จังหวัดนำเศษพืชแบ่งไปผลิตเป็นก้อนเชื้อเพลิงชีวมวลและปุ๋ยอินทรีย์ งบประมาณขนาดนี้ไม่ได้สูงเลยนะครับเมื่อเทียบกับงบประมาณแสนล้านที่จะใช้ในการป้องกันน้ำท่วมกรุงเทพฯ แต่สิ่งที่ต่างกันคือการใช้เงินงบประมาณเพื่อนำเศษพืชมาใช้ให้เป็นประโยชน์เช่น

นี้ได้ผลตอบแทนกลับคืนหรือเรียกว่ามี Productivity ในขณะที่การใช้เงินงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการทั่วไปไม่มีผลตอบแทนกลับคืน

ถ้ารัฐบาลมีการเตรียมโครงการเช่นนี้ล่วงหน้า นักวิชาการก็จะได้เร่งทำงานวิจัยเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการนำเศษพืชชนิดต่างๆ มาอัดเป็นแท่งเชื้อเพลิงชีวมวลหรือทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์ อย่าเพิ่งคิดว่าโครงการลักษณะเช่นนี้ไม่ได้ผลเพราะไม่มีความคุ้มค่าครับ มันอาจจะไม่มีความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ก็จริง ต้นทุนการผลิตแท่งเชื้อเพลิงชีวมวลและปุ๋ยอินทรีย์อาจจะสูงก็จริง แต่อย่าลืมว่ามันมีผลผลิตกลับคืนในรูปของแท่งเชื้อเพลิงชีวมวลและปุ๋ยอินทรีย์ ที่หน่วยงานสามารถนำไปขายหรือนำมาให้ชาวบ้านทยอยใช้ได้ทั้งปี

ถามยังได้ประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่มากก็คือ การแลกรวมเพื่อสุขภาพของประชาชน ภาพลักษณ์ของประเทศ และเศรษฐกิจในภูมิภาค

การดำเนินงานโครงการเช่นนี้ควรสามารถเริ่มใช้เงินงบประมาณได้ตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายนปลายปีนี้ เพราะเป็นช่วงที่เริ่มจะมีการเผาแล้ว ถ้าหากเบิกจ่ายเงินงบประมาณได้ช้าอย่างเช่นงบประมาณปกติก็เกรงว่าน่าจะไม่ทันการ

ด้านการป้องกันการเผาทำลายป่า เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ต้องดำเนินการอย่างเด็ดขาดอย่าให้ถึงกับต้องให้อดีต ส.ส.ออกมาฟ้องร้องอธิบดีด้วยข้อหาละเว้นการปฏิบัติหน้าที่อย่างที่เป็นข่าว

ความจริงมหาวิทยาลัยแม่โจ้เองก็มียุทธศาสตร์ความรู้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ปริมาณมากแบบกองเกวียวและไม่พลิกกลับกอง ได้ทำการเผยแพร่มาหลายปีแล้ว มีความเหมาะสมที่หน่วยงานและจังหวัดต่างๆ จะนำไปใช้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากเศษพืชได้เพื่อลดปัญหาหมอกควันพิษ เท่าที่ทราบในปีนี้ก็ยังมีเพียงจังหวัดลำพูนที่ประกาศนวัตกรรมการของแม่โจ้ไปใช้ผลิตกองปุ๋ยยาวที่สุดในโลก 1 กิโลเมตร จากเศษข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ภายในเวลา 2 เดือนจะได้ปุ๋ยอินทรีย์ 300 ตัน แต่ก็ยังถือว่าเป็นปฏิบัติการที่ค่อนข้างสายเพราะเพิ่งมีการดำเนินงานในต้นเดือนมีนาคมนี้เอง

จังหวัดภาคเหนือตอนบนมีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาสูงและเป็นพื้นที่ต้นน้ำของแม่น้ำปิง วัง ยม

และน่าน การส่งเสริมให้มีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในช่วงหลายปีมานี้ทำให้มีการตัดไม้ทำลายป่าอย่างรุนแรงเพื่อเพิ่มพื้นที่การปลูกของเกษตรกรชาวที่ปรากฏทางสถานีโทรทัศน์จากการที่ผู้สื่อข่าวขึ้นเฮลิคอปเตอร์ไปเสนอข่าวการเผาป่าเพื่อทำไร่ก็คงสามารถยืนยันได้ เมื่อพื้นที่ป่าไม่ลดลงความสามารถในการชะลอน้ำก็ย่อมลดลง พอมีพายุฤดูร้อนเข้ามาก็เลยเกิดน้ำท่วมอย่างรวดเร็วในทุกจังหวัดภาคเหนือตอนบน น้ำหลากจากแม่น้ำเหล่านี้ก็เลยพุ่งเข้าสู่เขื่อนในปริมาณที่มากเกินไปก็เขื่อนจะรับได้ เขื่อนจึงต้องรับปล่อยให้น้ำไหลลงไปที่ท่วมภาคกลางอย่างที่ทราบกันดี

เมื่อพื้นที่ป่าไม่ลดลง ความสามารถในการชะลอน้ำและเติมน้ำลงใต้ดินของพื้นที่ต้นน้ำก็ลดลง ส่งผลให้ในเวลาต่อมาจังหวัดภาคเหนือตอนบนก็ได้ประสบปัญหาภัยแล้งจากการที่น้ำในแม่น้ำต่างแห่งของจังหวัดลำพูนและเชียงใหม่ได้ประกาศให้บางอำเภอเป็นเขตภัยพิบัติแล้งแล้วตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ทั้งๆ ที่ภาวะน้ำท่วมก็เพิ่งผ่านพ้นได้ไม่กี่เดือน

นี่คงจะอธิบายได้ว่าปัญหาหมอกควันพิษในภาคเหนือกับปัญหาน้ำท่วมภาคกลางเกี่ยวพันกันได้อย่างไร

การที่จะแก้ปัญหาหมอกควันได้อย่างเป็นระบบก็คงหนีไม่พ้นที่จะต้องคำนึงถึงการป้องกันในระยะยาวโดยการเพิ่มพื้นที่ป่าให้กลับคืนมาด้วย แต่การปลูกป่าปกติต้องใช้เวลานานถึง 5-10 ปี ที่น่าเป็นห่วงก็คือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือรัฐบาลจะมีวิสัยทัศน์พอที่จะเริ่มกำหนดงบประมาณและโครงการที่เป็นรูปธรรมที่มีระบบและกลไกที่ชัดเจนได้เมื่อไร

หวังว่าคงจะไม่ให้ประชาชนต้องรออย่างสิ้นหวังเหมือนดังปัญหาหมอกควันพิษของภาคเหนือ นะครับ

ธีระพงษ์ สว่างปัญญากร

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

teerapongs@mju.ac.th